

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

ACFC/SR/IV(2016)005
/Albanian language version of the Annexes/

**Fourth Report submitted by Albania pursuant to Article 25, paragraph
2 of the Framework Convention for the Protection of National
Minorities**

(Received on 18 November 2016)

Aneks nr. 1.

Zbatimi i projekteve mbi pakicat në 5 bashkitë e vendit, në kuadrin e “Projektit të Përbashkët- promovimi i të drejtave të pakicave në Evropën Juglindore”.

DROPULL Tema e mbuluar: Kultura

Pakicat e përfshira: Grek

Objektivi kryesor: Sigurimi i njohurive dhe aftësive në kulturën dhe historinë e minoritetit grek në Dropullit i Poshtëm. Projekti i propozuar do të fokusohet në rritjen e mbrojtjes së strategjive kulturore greke, aftësive dhe mundësive për zhvillimin e zonës.

Aktivitetet kryesore:

- Sigurimi i një kursi trajnimi për 15 gra të reja në qëndisje. Pjesëmarrësit do të fitojnë aftësitë e nevojshme për të prodhuar kostumin e Dropullit të Poshtëm;
- Sigurimi i një kursi trajnimi për planifikimin, kontabilitetin, çmimet, shitjet me pakicë, për 15 gra të reja;
- Projektimi i një faqeje, e cila do të shërbejë si një mjet për të shitur prodhimet artizanale me pakicë dhe tek blerësit komercial;
- Organizimi i një Festivali Folklorik ku artistët e pakicës greke, sidomos njerëz të rinj nga Dropulli i Poshtëm, Dropull i Sipërm dhe Komunitat e Pogoni, do të marrin pjesë;
- Organizimi i një Konferencë Rajonale mbi çështjet e pakicës greke.

Rezultatet e pritura:

- Trashëgimi i artizanatëve, të tilla si qëndisja e kostumit tradicional të Dropullit të Poshtëm, nga brezi në brez;
- Përfshirja e shumë të rinjve në aktivitetet e projektit duke rritur interesin e tyre për të punuar dhe jetuar atje;
- Disa nga gratë e reja të trajnuar do të fillojnë biznesin e tyre në prodhimin e kostumeve tradicionale dhe do të hyjnë në tregun lokal dhe rajonal;
- Rritja e njohurive mbi zakonet, traditat, vlerat kulturore dhe trashëgiminë e minoritetit grek që jetojnë në këtë zonë përmes organizimit të Konferencës Rajonale, Festivalit Folklorik dhe një webpage.

BASHKIA FIER

Tema e mbuluar: Pjesëmarrja efektive

Pakicë të përfshira: Romët dhe Egjiptianët

Objektivi kryesor: Hartimi dhe miratimi i një Plani gjithëpërfshirës Lokal të Veprimit për pakicat në Bashkinë e Fierit.

Aktivitetet kryesore:

- Hartimi i një plani gjithëpërfshirës Lokal të Veprimit për pakicat;
- Mbledhja dhe përpunimi i të dhënave për gjendjen e komuniteteve romë dhe egjiptiane në Fier;
- Hartimi i profileve të komunitetit;

- 7 seminare / trajnime për përgatitjen dhe zbatimin e planit të veprimit për të gjithë palët e interesuara në sektorë të ndryshëm (të tilla si arsimi, çështjet sociale, shëndetësia, punësimi, etj.);
- Zbatimi i disa aktiviteteve në Planin e Veprimit / Ndërtimi i një miniparku në fshatin Rom (gjelbërim dhe zona rekreative).

Rezultatet e pritura:

- Miratimi i Planit të Veprimit;
- Përmirësimi i situatës arsimore të komuniteteve rome dhe egjiptiane në Bashkinë e Fierit;
- Fuqizimi i Romëve dhe Egjiptiane nëpërmjet rritjes së aksesit në tregun e punës, programeve të trajnimit dhe skemat e mbrojtjes sociale;
- Përmirësimi i shëndetit dhe kushtet e jetesës së qëndrueshme të komunitetit Rom dhe Egjiptian;
- Përmirësimi i kushteve të strehimit dhe infrastrukturës së qëndrueshme;
- Sigurimi i përfshirjes sociale dhe rritja e aksesit për komunitetet rome dhe egjiptiane në të gjithë komunitetin;
- Ruajtja dhe promovimi i trashëgimisë kulturore të komuniteteve rome dhe egjiptiane.

BASHKIA E PËRMETIT

Tema e mbuluar: Pjesëmarrja efektive

Pakicat e përfshira: Romët dhe Egjiptianët, Arumunët dhe Vllehët

Objektivi kryesor: Rritja e pjesëmarrjes së komuniteteve të pakicave (egjiptiane, greke dhe vllehe) në jetën publike dhe në vendimmarrjen e politikave në interes të tyre, dhe përmirësimi i ofrimit lokal të shërbimeve për komunitetet e pakicave në Bahkinë e Përmetit.

Aktivitetet kryesore:

- Trajnimi i komuniteteve të pakicave, udhëheqësve të institucioneve publike dhe organizatave civile në mënyrë që të ndiqen dhe adresohen në mënyrën e duhur çështjet e diskriminimit;
- Mbështetje në hartimin dhe miratimin e Planit Lokal të Veprimit për integrimin e pakicave dhe caktimi i një buxheti për trajtimin e çështjeve të pakicaveve - ky buxhet është përcaktuar sipas rregullave dhe objektivat e Planit Lokal të Veprimit;
- Krijimi i Komisionit Civil për pakicat, si organ këshillimor për problemet me të cilat përballen minoritetet, si dhe të një Koordinatori të Minoriteteve që do të koordinojë dhe menaxhojë problemet me të cilat përballen komunitetet e pakicave;

Rezultatet e pritura:

- Rritja e komunikimit ndërmjet komuniteteve të pakicave me qeverisjen lokale, si dhe fuqizimi i komuniteteve të pakicave për të shprehur nevojat e tyre;
- Stafit i Bashkisë dhe Këshilli Bashkiak do të trajnohen mbi -pakicat, të drejtat civile dhe të drejtat e njeriut, politikat relevante dhe mekanizmat për promovimin dhe zbatimin e të drejtave të tyre;
- Përmirësimi i ofrimit të shërbimeve për komunitetet e pakicave;
- Forcimi i ndikimit dhe pjesëmarrjes së pakicavenë procesin e vendimmarrjes të administratës vendore.

KOMUNA RRETHINA

Tema e mbuluar: Media / Kultura

Pakicat e përfshira: Malazezët

Objektivi kryesor: Mbështetja dhe promovimi i të drejtave të pakicave, gjuhës, traditave dhe kulturës së malazezëve që jetojnë në Komunën Rrethina.

Aktivitetet kryesore:

Aktivitete në lidhje me përfaqësimin efektiv dhe pjesëmarrjen në procesin e vendim-marrjes:

- Mbështetja e organizatave të pakicave lokale në lehtësimin e konsultimeve të pakicës me pushtetin vendor;
- Promovimi i KKMM në të gjithë popullsinë minoritare në formën e takimeve publike dhe publikimeve, përmes pakicave ekzistuese që përfaqësojnë organizata jo-qeveritare.

Aktivitetet në lidhje me përdorimin e gjuhës amtare dhe edukimit:

- Organizimi i kurseve intensive të gjuhës malazeze për të gjithë fëmijët e Komunës;
- Organizimi i garave të krijimtarisë në gjuhën amtare.

Aktivitetet në lidhje me promovimin e kulturës dhe traditave:

- Organizimi i një panairi për të promovuar produktet, kuzhinën, kostumet, historinë, simbolet dhe fotografinë;
- Prodhimi i një dokumentari mbi jetën dhe historinë e popullsisë Malazeze në Rrethinë;
- Prodhimi i kronikave televizive për të nxitur lancimin dhe forcimin e projektit në mediat lokale.

Rezultatet e pritura:

- Forcimi i rolit të pakicës lokale që përfaqësojnë OJQ-të që funksionojnë si një trup përfaqësimi dhe si lehtësues për dialogun, të njohur nga Komuna dhe të dukshëm për Komitetin Kombëtar Shtetëror të Minoriteteve;
- Rritja e njohurive të të drejtave të pakicave të sanksionuara në KKMPK;
- Rritja e njohurive për gjuhën amtare në mesin e brezit të ri;
- Perceptimi më i mirë i vlerave të minoritetit në mesin e të gjithë popullsisë;
- Rritja e identitetit kolektiv me rezultate të përmirësuara të mundshme, rreth vetëdeklarimit;

BASHKIA E SHIJAKUT

Tema e mbuluar: Arsimi / Mos-diskriminimi

Minoritetet e përfshira: Komuniteti boshnjak

Objektivi kryesor: Promovimi i të drejtave të njeriut dhe mbrojtja e komunitetit boshnjak përmes ofrimit të mundësive për zhvillimin e praktikave multi-kulturore, arsimore dhe të pjesëmarrjes, në Bashkinë e Shijakut.

Aktivitetet kryesore:

Rikonstruksioni i ambienteve të Qendrës Multi-funksionale në Pallatin e Kulturës.

- Aredimi i Qendrës Multi-funksional me mobilje dhe libra të nevojshëm të bibliotekës;
- Eveniment inagurues për prezantimin e projektit për të gjitha palët e interesuara;
- Hartimi i Planit Qendror Operacional dhe përgatitja e kurrikulave të kurseve të gjuhës në gjuhën boshnjake;
- Aktivitete kulturore që nxisin traditat e minoriteteve dhe trashëgiminë kulturore;
- Organizimi i 5 aktiviteteve "Një qytet - Një histori" dhe diskutimit për trashëgiminë kulturore e qyteteve boshnjake pas shfaqjes së CD-ve të marra nga Bosnja dhe literaturës së përzgjedhur.

Aktivitetet formale dhe jo-formale arsimore

- Aktivitetet e avokimit (takime me Drejtorinë e Arsimit dhe Drejtorinë e Shkollave) për kryerjen e klasave në gjuhën boshnjake në shkollat fillore;
- Kryerja e kurseve të gjuhës boshnjake për fëmijët që i përkasin komunitetit Boshnjak;
- Ndhima në organizimin e 2 orëve ekstrakurrikulare për adresimin e temave multi-kulturore në shkollat fillore;
- Organizimi i 1 trajnimit me liderët e komunitetit dhe në bashkëpunim me Shoqatën Zambaku mbi "Përfitimet dhe Sfidat për Njohjen Ligjore të Komunitetit Boshnjak si një Minoritetit Kombëtar";
- Organizimi i 1 seminari mbi ndjekjen e veprimeve.

Inkurajimi i pjesëmarrjes lokale në praktikat vendim-marrëse

- Ftesa e udhëheqësve të komunitetit boshnjak që të marrin pjesë në Observatorin Qytetar dhe ndjekjen e mbledhjeve të këshillit komunal;
- Përkthimi dhe publikimi i vendimeve të Këshillit Bashkiak në të dyja gjuhët, shqipe dhe boshnjake.

Rezultatet e pritshme:

- Krijimi i një qendre multifunksionale për komunitetin duke ofruar ngjarje kulturore dhe promovuese për trashëgimisë boshnjake në Bashkinë e Shijakut.
- Aftësi të zgjeruara në gjuhën boshnjake përmes mekanizmave formale dhe jo-formale arsimore dhe trajnimeve njerëzore;
- Burime për të nxitur luftën kundër diskriminimit;
- Rritja e aksesit të qytetarëve të komunitetit boshnjak në procesin e vendim-marrjes lokale.

Aneks nr. 2 – Rekomandimet nga Takimi Rajonal “Open Day” Në Përmet, 8 Shtator 2016¹.

Temat kryesore që u diskutuan gjatë takimit ishin: (i) rekomandimet e strukturave monitoruese të KiE-së dhe të raportit të progresit të BE-së për çështjen e të drejtave të

¹ Takimi në Përmet u organizua në kuadër të prpjektit të përbashkët BE-KiE “Promovimi i të drejtave të njeriut dhe mbrojtja e minoriteteve në Evropën Juglindore”. Ky takim pati si qëllim përgatitjen e një seti rekoamndimesh në mbështetje të organeve të qeverisjes qendore dhe vendore për adresimin e çështjeve të pakicave.

minoriteteve në Shqipëri (ii) gjendja me kornizën ligjore dhe të politikave dhe si ishin reflektuar në nivelin lokal në mënyrë që të mund të rrisnin pjesëmarrjen efektive të pakicave në jetën shoqërore, ekonomike dhe politike, arsimimin e tyre në gjuhën e minoriteteve, ruajtjen e kulturës dhe gjenerimin e punësimit për brezin e ri dhe (iii) nevoja për rritjen e ndërgjegjësimit të pakicave për tu bërë pjesë e procesit të hartimit të politikave.

Projektet e vogla ndonëse me një buxhet simbolik, duhet theksuar se kanë dhënë rezultate pozitive dhe konkrete, si në ruajtjen e gjuhëve kombëtare, pra në komunën Rrethinat dhe Shijakut, në ofrimin e trajnimeve të qëndisjes deri në mësimet e kontabilitetit për drejtimin e biznesit të tyre për vajzat e reja dhe gratë në komunën e Dropullit, ose duke investuar në pajisje për kopshte (Bashkia Fier dhe Përmet), shkolla (Rrethinat) dhe qendra multikulturore (Shijak). Këto ndërhyrje kanë përmirësuar gjendjen e problemeve me të cilat përballen këto minoritete, siç janë gjuha dhe ruajtja e kulturës, si dhe aftësi të përmirësuara të rinjve për të filluar biznesin e tyre në prodhimin e kostumeve tradicionale dhe se si të hyjnë në tregun lokal dhe atë rajonal.

Ndikimet afatshkurtra të granteve të vogla kanë të bëjnë kryesisht me rritjen e ndërgjegjësimit, rritjen e bashkëpunimit në mesin e stafit të komunave, stafit të institucioneve të decentralizuara në nivel lokal dhe të përfaqësuesve të pakicave, ndërhyrje konkrete që mbështesin pakicat për të ruajtur kulturën e tyre, gjuhën, njohuri më të mira për mënyrën se si drejtohet një biznes etj.

Implikimet afatgjata të këtyre rezultateve lidhen kryesisht me mjetet që këto grante të vogla kanë dhënë pakicave që jetojnë në këto komuna, me qëllim që të sigurohet rritja e qasjes në procesin e vendim-marrjes lokale, duke ruajtur kulturën e tyre me anë të të qenit sipërmarrës, ruajtjen e gjuhës së tyre përmes librave dhe pajisjeve, etj. Megjithatë, gatishmëria e pakicave për të vazhduar përpjekjet e tyre për të drejtat e tyre, do të jetë çelësi për qëndrueshmërinë e këtyre ndërhyrjeve.

Rezultatet e projekteve të granteve të vogla lidhen ngushtësisht me njësi të tjera të qeverisjes vendore, kryesisht për shkak se ata ishin realizuar gjatë zbatimit të reformës territoriale. Projektet janë bërë pjesë e njësisive më të mëdha administrative, siç ishte rasti në Dropull dhe Rrethinat. Kjo ka ndihmuar komunat e zgjeruara dhe stafin e tyre, për t'u bërë pjesë e këtyre projekteve. Në një shkallë më të gjërë, organizimi i "Ditëve të hapura" mundëson personelin e komunave një forum për të diskutuar dhe shkëmbyer ide se si të merren më mirë me këto çështje.

Pajtueshmëria e Rezultateve të Projekteve të Vogla me gjetjet e fundit të Konventës Kuadër për Mbrojtjen e Pakicave Kombëtare (KKPK):

Projektet e vogla komunale janë fokusuar në zonat qendrore të KKPK, përfshirë por jo vetëm, në fushat e arsimit (neni 12 dhe 14), trashëgimisë kulturore (neni 5 dhe 6) dhe pjesëmarrjes në jetën publike (nenet 6 dhe 15).

Opinionin e Komitetit Këshillimor për Shqipërinë dhe Rezolutat e Komitetit të Ministrave, rekomanduan Shqipërisë për të marrë disa masa për të përmirësuar më tej zbatimin e Konventës Kuadër. Rezultatet e projekteve të vogla dhe aktivitetet e tyre

kanë lehtësuar zbatimin e KKPK në praktik. Ato projekte ndihmuan në inkurajimin dhe promovimin e kushteve për mbrojtjen e kulturës së pakicave (Rrethina, Dropull, Shijak); sigurimin e përfshirjes sociale dhe rritjen e integritit dhe qasjes së komuniteteve Rome dhe Egjiptiane me pjesën tjetër të komuniteteve në qarqet e Fierit dhe Përmetit rom dhe; kanë krijuar kushtet e nevojshme për pjesëmarrjen efektive të personave që i përkasin pakicave kombëtare në çështjet publike (Shijak, Përmetit), si dhe mësimin mbi gjuhën e tyre si dhe të drejtën për të mësuar në gjuhën e tyre (Shijak dhe Rrethina). Në këtë mënyrë, projektet e zbatuara në nivel lokal kanë krijuar një sinergji për sa i përket efekteve, që kontribuojnë në rritjen e përputhshmërisë së Shqipërisë me Konventën Kuadër.

Kuadri kryesor ligjor, strategjik dhe institucional në lidhje me pakicat

Edhe pse ekziston një listë e gjerë të legjisllacionit primar dhe sekondar e cila mbulon çështjen e mbrojtjes së të drejtave të pakicave në fusha të ndryshme të jetës politike, shoqërore dhe ekonomike, Shqipërisë i mungon ende një ligj gjithëpërfshirës vetëm për pakicat kombëtare. Ministria e Punëve të Jashtme ka marrë rolin udhëheqës për të ngritur një grup pune ndërministror për të adresuar këtë çështje. Projektligji është përgatitur dhe është në procesin e konsultimit.

Zhvillimet e fundit, kryesisht për reformën e re territoriale - administrative dhe ndryshimet në ligjin "Për organizimin dhe funksionimin e qeverisjes vendore", mundosojnë më shumë mundësi të bashkëpunimit të strukturuar midis pushtetit qendror dhe lokal. Megjithatë, përgjegjësitë e shtuara të qeverive vendore, nuk janë shoqëruar me ndryshimet e nevojshme në kuadrin ligjor ekzistues, për të zbatuar më mirë kompetencat e tyre. Çështja e mbrojtjes së të drejtave të pakicave është prekur indirekt nga kjo situatë veçanërisht në fushën e arsimit dhe strehimit social.

Në kuadër të politikave, janë miratuar: "Plani Kombëtar i Veprimit për Integrimin e Romëve dhe Egjiptianëve 2016-2020", miratuar me VKM Nr 1072, datë 2015/12/23, "Strategjia Kombëtare Ndërsektoriale për Decentralizimin dhe Qeverisjen Vendore (NCSDLG) 2015-2020", miratuar me VKM nr 691, datë 2015/07/29, dhe së fundmi "Dokument i Politikave të Përfshirjes Sociale 2016-2020", miratuar me VKM nr 87, datë 3.02.2016, të cilat sigurojnë një kuadër më të strukturuar të politikave ku bashkëpunimi me niveli lokal pëfshihet në mënyre integrale dhe përgatitja e planeve lokale për romët dhe egjiptianët është e rekomanduar.

Kuadri institucional për adresimin e çështjeve të minoriteteve në nivelin e pushtetit qendror janë Komiteti Shtetëror i Minoriteteve, Ministria e Punëve të Jashtme, Ministria e Shtetit për Çështjet Vendore, si dhe strukturat e decentralizuara të ministrive të linjës të cilat kanë ndarë funksionet me nivelin e qeverisjes lokale (bashki) në sistemin e arsimit, shërbimeve sociale dhe shëndetësore, si dhe mbrojtjen e rendit publik dhe sigurisë. Zyra e Komisionerit për Mbrojtjen nga Diskriminimi dhe Zyra e Avokatit të Popullit, janë institucione të pavarura të cilat mbikëqyrin mbrojtjen e të drejtave të njeriut, përfshirë edhe ato të pakicave.

Pajtueshmëria e rezultateve të Projekteve të Vogla, me politikat e pakicave.

Siç u përmend gjatë takimit, Shqipërisë i mungon një ligjmbi pakicat , ndërsa mbrojtja e të drejtave të pakicave sigurohet nga një listë e gjerë të legjislationit primar dhe sekondar. Megjithatë, rezultatet e projekteve kanë siguruar përputhjen e mëtejshme me kuadrin ligjor ekzistues ndërsa kanë identifikuar edhe çështjet ku është e nevojshme përmirësimi i mëtejshëm i kuadrin ligjor ekzistues, si për shembull në lidhje me fushat e arsimit dhe strehimit social. Pothuajse të gjitha projektet e vogla të granteve, synojnë rritjen e njohurive, informacionit mbi të drejtat e tyre, si dhe qasjes së tyre në shërbime sociale dhe shëndetësore.

Planet për Zhvillimin Territorial të Komunave (të reja) janë në hartim e sipër, dhe një element kyç në përgatitjen e këtyre planeve është qasja pjesëmarrëse. Kjo qasje ka qenë shumë e pranishme në të gjithë aktivitetet e të gjitha këtyre projekteve. Përveç kësaj, korniza kombëtare e politikës - Plani Kombëtar i Veprimit për Integrimin e Romëve dhe Egjiptianëve 2016-2020 - metodologjia dhe rekomandimet e saj, kanë qenë të mbikqyruara dhe të pasqyruara në përgatitjen e Planit Lokal të Veprimit për Romët dhe Egjiptianët në komunën e Fierit.

Hapat e nevojshme për zbatimin e rekomandimeve, si dhe burimet e nevojshme janë si më poshtë:

- përgatitja dhe miratimi i ligjit për pakicat, për të lehtësuar monitorimin e efektivitetit të masave të ndërmarra nga qeveria shqiptare për të mbrojtur të drejtat e pakicave në përputhje me rekomandimet e strukturave monitoruese të Këshillit të Evropës;
- mbështetje e mëtejshme për bashkitë për zbatimin e kompetencave të tyre të zgjeruara nëpërmjet rishikimeve të nevojshme të kuadrin ligjor ekzistues në mënyrë që ata të mund të sigurojnë mbrojtjen e duhur të të drejtave të minoriteteve, në veçanti në fushën e strehimit social, shëndetësisë, arsimit dhe punësimit;
- konsultimi me njësitë e qeverisjes ku jetojnë pakicat, lidhur me Raportin kombëtar mbi zbatimin e Konventës Kuadër;
- vazhdimi i programeve ndërgjegjësuere për stafin e komunave, publikun e gjerë dhe grupe të veçanta, të tilla si zyrtarët e zbatimit të ligjit mbi të drejtat e njeriut, përfshirë të drejtat e personave që u përkasin pakicave kombëtare;
- sigurimi i rritjes së ndërgjegjësimit të OJQ-ve të minoriteteve për të shërbyer si "Watch Dogs" në monitorimin të zbatimit të të drejtave të tyre;
- qasjeje strategjike në sigurimin e aktiviteteve për ndërtimin e kapaciteteve që rrisin kapacitetet e stafit të komunave për përgatitjen e kurrikulave kombëtare dhe trajnimeve veçanërisht në:
 - ❖ menaxhimin e përgjithshëm të ciklit të projektit, projektimin e buxhetimit dhe çështjeve të zbatimit të lidhura të tilla si përgatitja e Raporteve narrative dhe financiare;
 - ❖ rritjen e angazhimit qytetar dhe përfshirjen e përfaqësuesve të pakicave në marrjen e vendimeve publike në nivel lokal
 - ❖ nxitja më tej e pranisë dhe trashëgimisë kulturore të pakicave në vend duke organizuar një ngjarje vjetore për promovimin e pakicave në një nga komunat ku ato jetojnë.

Kuadri ligjor i përmirësuar do t'i bënte institucionet e përfshira, si dhe bashkitë, institucione më të mira dhe më të aksesueshme për pakicat. Masat e marra për ndërtimin e kapaciteteve në nivel qendror mund të sigurojnë një "qasje strategjike" përmes një programi të gjerë me qëllim ngritjen e kapaciteteve të bashkive; një program i tillë mund të përsëritet lehtë në ato bashki që kanë pakica. Përfshirja e njësive të qeverisjes vendore në procesin e hartimit të Raporteve Kombëtare me qëllim evidentimin dhe trajtimin e problematikave dhe çështjeve që lidhen me pakicat. Shumica e rekomandimeve të mësipërme mund të zbatohen në nivel lokal si për nevojat e tyre. Projektet e mbështetura në këto fusha, dhe aktivitetet e tyre të planifikuara të trajnimit mund të bëhen pjesë e një programi të tillë dhe mund të sigurojnë një qëndrueshmëri më të gjatë të trajnimeve të përgatitura dhe të përfunduara.

Rekomandimet kryesore për institucionet qendore që mbështesin rezultatet e projekteve kryesore janë:

- Përfshirja dhe konsultimi i pakicave gjatë përgatitjes së Raportit Kombëtar.
- Aktivitete për promovimin e pakicave në një nga bashkitë ku jetojnë pakicat.
- Lobimi dhe përdorimi i rezultateve të mira të projekteve të vogla të granteve për të tërhequr fonde të mëtejshme për nisma të ngjashme.
- Koordinimi ndërinstytucional për trajnimet, aktivitetet për ngritjen e kapaciteteve të institucioneve të qeverisjes vendore për të drejtat e pakicave.
- Sigurimi i mbështetjes së nevojshme për bashkitë për të zbatuar kompetencat e tyre.
- Rishikimet e nevojshme të kuadrit ligjor ekzistues në mënyrë që ata të mund të sigurojnë mbrojtjen e duhur të të drejtave të pakicave, në veçanti në fushën e strehimit social, shëndetësisë, arsimit dhe punësimit.
- Aplikimi i një trajnimi të vlerësimit të nevojave mbi nevojën për ngritjen e kapaciteteve në fushën e pakicave, përfshirë edhe organizimin e trajnimeve në nivel vendor.

Aneks nr 3 – Informacion nga Avokati i Popullit

Institucioni i Avokatit të Popullit konstaton se për fëmijët romë problem mbetet braktisja e shkollës, mosfrekuentimit të rregullt të saj, si dhe të krijimit të një ambienti jo paragjyqës dhe pranues për ta në shkollë. Në lidhje me situatën e fëmijëve egjiptianë dhe rom, që mësojnë në shkollën 9 vjeçare, publike, "Naim Frashëri", Korçë, si dhe të fëmijëve rom, që mësojnë në shkollën vartëse "Avdyl Avdia", Moravë, Berat., pas hetimit administrativ të këtyre ankesave është konstatuar se, shumica dërrmuese e nxënësve janë nga komuniteti egjiptian dhe rom. Nga 322 nxënës në këtë shkollë, 223 janë nxënës egjiptianë dhe 57 nxënës rom (280 gjithsej). Avokati i Popullit i ka dërguar një rekomandim Ministrisë së Arsimit dhe Sportit, ku kërkohet:

Angazhim proaktiv dhe afatgjatë nga institucionet arsimore në të gjitha nivelet si qendror edhe vendor, me qëllim eliminimin e veçimit fizik të fëmijëve rom dhe egjiptianë nga fëmijët jo rom dhe jo egjiptianë.

Rishikimin e politikave arsimore dhe monitorimin e vazhdueshëm, me qëllim që të përjashtohen mundësitë për segregimin e këtij komuniteti në të ardhmen, si dhe të ndalohet segregimi për shkak të racës në legjisllacionin e brendshëm.

Të kryhet monitorimi i arritjeve të fëmijëve rom në shkollë dhe të parashikohet mbështetje akademike për ata nxënës që mbeten mbrapa.

Ngritjen e një mekanizmi qëndror nga ana e Ministrisë së Arsimit dhe Sporteve që, të monitorojë zbatimin e masave disegreguese në të gjitha shkollat e vendit.

Në lidhje me situatën në shkollën vartëse “Avdyl Avdia”² në të cilën mësojnë vetëm nxënës rom, shkollë e cila është në vartësi të shkollës 9 vjeçare "Shaban Sollaku", Moravë, Berat Avokati i Popullit i ka rekomanduar Ministrisë së Arsimit dhe Sportit: Marrjen e masave efektive disegregimi dhe plane afat shkurtra dhe afat gjata për disegregimin e shkollave të segreguara për fëmijët rom dhe egjiptianë në lagjen Stan, Moravë, Berat.

Sigurimin e transportit falas për të transportuar nxënësit e shkollës “Avdyl Avdia”, për në shkollën kryesore, si edhe një mediator të komunitetit, që ti shoqërojë nxënësit. Këto rekomandime të përgatitura mbi bazën e gjetjeve dhe gjendjes së konstatuar në shkollat “Naim Frashëri” dhe “Avdyl Avdia”, në Korçë, synojnë marrjen e masave dhe nxitjen nga ana e organeve të administratës publike në nivel qëndror dhe vendor, të zhvillimit të strategjive të disegregimit, për një arsim gjithëpërfshirës, të barabartë dhe cilësor.

Aneks nr 4– Informacion nga Komisioneri për Mbrojtjen nga Diskriminimi

1. Problematika të komunitetit rom dhe egjiptian në Shqipëri

Komuniteti rom dhe egjiptian përballet me problematika të shumta që lidhen me:

- **Varfërinë**, e cila është ende prezente dhe në nivele të larta, vecanërisht për romët. Një nga treguesit e saj janë të ardhurat mujore familjare të këtij komunitetit. Kështu, referuar Censurit të Popullsisë, “Banesat dhe Popullata Rome në Shqipëri”, rezultojnë se: “Sipas vetë-deklarimeve të ardhurat mujore familjare paraqiten mjaft të ulta krahasuar dhe me pagën minimale, e cila në vitin 2014 rezultojnë 19,000 Lek në muaj. Kështu rreth 48% e familjeve rome deklarojnë se kanë më pak se 10,000 Lek të ardhura mujore e ndjekur me rreth 35% të familjeve që deklarojnë më pak se 20,000 Lek të ardhura në muaj. Rezultatet tregojnë se më pak se 1% e familjeve rome deklarojnë të ardhura deri në 50,000 Lek në muaj”.³
- **Gjendjen shëndetësore** të romëve dhe egjiptianëve, e cila është shumë më e ulët se ajo e popullsisë në shumicë, çka pasqyrohet edhe në jetëgjatësinë e tyre relativisht më të ulët. Shkaqet e kësaj gjendjeje jo të përshtatshme shëndetësore lidhen me varfërinë, kushtet e vështira të jetesës dhe mungesën e

² Në shkollën vartëse "Avdyl Avdia", nxënësit mësojnë në dy klasa të bashkuara, me nxënës nga klasa e I-V. Në këtë shkollë mësojnë 45 nxënës Rom në total, (më shumë se 20 nxënës). Në njërin prej klasave mësojnë nxënës të klasave II, IV. Klasa tjetër e bashkuar ka nxënës të klasës së I, III dhe të V. Pasi përfundojnë klasën e pestë në shkollën vartëse, nxënësit rom mund të vazhdojnë studimet në klasën e gjashtë, deri në klasën e nëntë, në shkollën qendrore 9 vjeçare "Shaban Sollaku", Moravë. Kjo shkollë vartëse përbëhet nga 100% e nxënësve rom, duke përbërë një shembull të qartë segregimi. Duke qënë se lagja Stan është në një distancë më pak se 2 km larg nga shkolla qendrore, nuk sigurohet transporti falas. Megjithëse, zona në të cilën është ngritur kjo shkollë ka edhe 2-3 familje jo Rome, që kanë fëmijë që studiojnë nga klasa e parë deri në klasën e pestë, ata nuk mësojnë në shkollën vartëse ku të gjithë nxënësit janë rom. Fëmijët e familjeve jo rome regjistrohen në shkolla të tjera, që ofrojnë standarde më të larta edukimi dhe të tjera.

³ Për më shumë në lidhje me censurin dhe metodologjinë shih: Fondacioni Shoqëria e Hapur për Shqipërinë, Census 2014, Banesat dhe Popullata Rome në Shqipëri. I vlefshëm në www.osfa.al

infrastrukturës bazë, qasjen e kufizuar në shërbimet shëndetësore, nivelin e ulët arsimor dhe disa forma të diskriminimit⁴. Ndërkaq, këto studime tregojnë se, vetëm 58% e romëve dhe 76% e egjiptianëve shprehen se kanë libereza shëndetësore dhe marrin shërbime në qendrën shëndetësore.

- **Ndihmën ekonomike**, pagesat e papunësisë, pensionet për fëmijët jetim, të cilat janë të pamjaftueshme për të plotësuar nevojat familjare të përfaqësuesve të minoritetit rom. Sistemi i ri i pikëzimit është shoqëruar me ankesa nga përfaqësues të këtij komuniteti për përjashtimin në përfitimin e ndihmës ekonomike. Një numër anëtarësh të komunitetit rom nuk përfitojnë nga skema e ndihmës ekonomike ose e humbasin atë për shkak të mungesës së një banimi të përhershëm. Romët dhe egjiptianët punojnë në tregun informal të punës, ndaj nuk mund të përfitojnë nga skemat e sigurimeve shoqërore. Me ndryshimet e legjislacionit të sigurimeve shoqërore, ligjit nr. 7703 datë 11.5.1993 “Për sigurimet shoqërore në RSH” me ligjin nr. 104 datë 31.7.2014, është parashikuar pensioni social, por përfitimi i tij fillon në moshën 70 vjeç, për të gjithë të moshuarit, rezident në Shqipëri gjatë 5 viteve të fundit, të cilët nuk përmbushin kushtet që nevojiten për të përfituar pension.
- **Strehimin**, një çështje ende e pazgjidhur, e cila e ka detyruar komunitetin rom të gjej zgjidhje alternative duke u “vetë-sistemuar”, gjë e cila pason me krijimin e informalitetit, shpesh i inkurajuar edhe nga mungesa e reagimit të autoriteteve që i lë në këtë situatë informaliteti për një kohë të gjatë. Kjo situatë e kombinuar me një kuadër ligjor të papërshtatshëm për akomodimin e kësaj pjese të shoqërisë ka sjellë diskriminim të saj. Largimi nga vendbanimet pa i ofruar një mundësi të përshtatshme strehimi dhe mungesa e rregullimeve ligjore në lidhje me ofrimin e akomodimit të përshtatshëm para dëbimit, ngrenë çështje të diskriminimit të anëtarëve të këtij komuniteti dhe mos përmbushje të standardeve ndërkombëtare. Shumë nga romët dhe egjiptianët nuk arrijnë të përfitojnë nga programet e strehimit social. Jetesa në kushte jo të mira banimi dhe infrastruktura e keqe e shton izolimin e tyre nga pjesa tjetër e shoqërisë dhe luan rol pengues në arsimimin e fëmijëve të tyre⁵. Edhe Progres Raporti 2014 për Shqipërinë vë theksin tek fakti se: “Ende nuk është identifikuar një zgjidhje afatgjatë dhe e qëndrueshme për strehimin e këtyre personave të dëbuar. Ligji i ri për legalizimin e pronave u miratua në maj pa konsultim paraprak me grupet e interesit, dhe ka rritur rrezikun e dëbimeve të mëtejshme të familjeve rome nga vendbanimet e tyre informale, gjë që përbën shqetësim të veçantë”.
- **Aksesin në shërbimet publike**, të cilat lindin nga kriteret e pranueshmërisë që ata nuk mund t'i plotësojnë nga mungesa e informacionit ose nga moskuptimi i procedurave administrative, si dhe nga stigmatizimi dhe diskriminimi i vazhdueshëm nga pjesa tjetër e popullatës.
- **Asistencën juridike falas, ose avokati pa pagesë**, e cila do t'i afronte më shumë anëtarët e komunitetit egjiptian dhe atij rom në vecant, drejt informimit dhe ndërgjegjësimit për të drejtat e tyre. Ndonëse ligji nr. 10039 datë 22.12.2008, “Për Ndihmën Juridike”, i ndryshuar dhe aktet e tij nënligjore kanë parashikuar mundësinë e përfitimit të individëve që vërtetojnë se

⁴ Fondacioni Shoqëria e Hapur për Shqipërinë, Census 2014, Banesat dhe Popullata Rome në Shqipëri: Publikuar në www.osfa.al

⁵ Studim për vlerësimin e nevojave të komuniteteve rome dhe egjiptiane në Shqipëri. Tiranë 2012, Ky studim është përgatitur me mbështetjen financiare të Programit “Një OKB”.

përfshihen ose plotësojnë kushtet për tu përfshirë në programet e mbrojtjes sociale, janë viktime dhune ose viktime të fenomenit të trafikimit të qenieve njerëzore, për çështjet gjyqësore që lidhen me to, nuk ka të dhëna në lidhje me numrin e anëtarëve të komunitetit rom dhe egjiptian që kanë përfituar ndihmë juridike falas nga Komisioni Shtetëror për Ndihmën Juridike. Mungesa e informacionit në lidhje me mundësitë që ofron legjislacioni për përfitimin e ndihmës juridike falas dhe pengesa të tjera që lidhen me plotësimin e dokumentacionit të nevojshëm për aplikim kanë sjellë barriera në gëzimin e kësaj të drejte nga anëtarë të komunitetit rom dhe egjiptian. Ngritja e zyrave vendore për ofrimin e shërbimit ligjor falas do të mundësonte rritjen e numrit të përfituesve nga komuniteti rom dhe egjiptian nga këto shërbime, jo vetëm në Tiranë por edhe në rrethe.

- **Arsimimin**, i cili bëhet i vështirë për shkak të largësisë së shkollave nga vendbanimi, mungesa e mbulimit në praktikë të transportit falas për nxënësit rom, kur shkollat janë më shumë se 2 km larg vendbanimit të tyre, stereotipet se vajzat romë duhet të martohen në moshë të hershme, varfëria në familje janë disa nga problematikat me të cilat përballen fëmijët rom dhe egjiptian. Ndonëse, Vendimi i Këshillit të Ministrave nr. 709 datë 5.10.2011 “Për përdorimin e fondeve publike për transportimin e mësuesve dhe të nxënësve që punojnë e mësojnë jashtë vendbanimit”, parashikon detyrimin e mbulimit të shpenzimeve për transportin e nxënësve për distance mbi 2 km, në praktikë rezultojnë se, largësia e shkollës nga vendbanimi është një arsye tjetër që pengon arsimimin e fëmijëve, çka theksohet nga 18% e prindërve romë dhe 8% e atyre egjiptianë⁶. Ligji nr. 69, datë 29.6.2012 “Për sistemin arsimor para-universitar” synon të vendosë standarde gjithëpërfshirëse në arsimin para-universitar, por përmbushja e këtyre standardeve lë për të dëshiruar. Masa të veçanta të përkohshme janë ndërmarrë nga Shteti Shqiptar si përjashtimi i fëmijëve rom nga pagesa e depozitës së garancisë⁷, nga pagesa e bordeve të prindërve romë në të gjithë vendin, në lidhje me kriteret e përzgjedhjes dhe regjistrimit për kandidatët rom në programet e ciklit të parë të studimeve me kohë të plotë, në programet e studimeve jo-universitare profesionale, në programet e integruara të studimeve të ciklit të dytë, në institucionet publike të arsimit të lartë (2014 – 2015).

Disa masa pozitive, duke pasur si qëllim nxitjen e arsimit të fëmijëve të pakicave kanë rezultuar në krijimin e situatave segreguese, si në Korçë dhe në Berat.

është zgjeruar numri i përfituesve të librave falas Romët, por shpesh zbatimi me vonesë është një pengesë për ta. Ka një udhëzim të vacantë që lejon regjistrimin e fëmijëve rom dhe egjiptian edhe pa pasur dokumenta identifikimi. Megjithatë ka raste që pranë Komisionerit janë paraqitur ankesa të cilat janë zgjidhur me ndërmjetësim.

2. Rekomandime Legjislative në kuadër të përmirësimit të situatës së Romëve

Gjatë veprimtarisë së tij, **Komisioneri ka adresuar një sërë rekomandimesh legjislative:**

⁶ Studim për vlerësimin e nevojave të komuniteteve romë dhe egjiptiane në Shqipëri. Tiranë 2012, Ky studim është përgatitur me mbështetjen financiare të Programit Një OKB.

⁷ Udhëzimi nr. 21/8.8.2014 “Për rritjen e ndjekjes së arsimit parashkollor nga fëmijët romë”

- “Për disa shtesa dhe ndryshime në ligjin nr. 7961, datë 12.07.1995 “Kodi i Punës i Republikës së Shqipërisë”, i ndryshuar”, (me shkresën nr. 360 Prot, datë 14.09.2012), ka rekomanduar ndryshimet e mëposhtme:
 - Në përkufizimin që Kodi i Punës i jep diskriminimit është propozuar të shtohen shkaqet e diskriminimit në përputhje me Ligjin “ Për Mbrojtjen nga Diskriminimi”.
 - Të shtohen edhe format e tjera të diskriminimit si: “Udhëzimi për të diskriminuar”; “Shqetësimi”; “Viktimizimi”; “Diskriminimi për Shkak të shoqërimit”; si dhe “Mohimi i Përshtatjes së Arsyeshme”. Duhet të shtohen edhe format e tjera të diskriminimit që parashikon ligji për mbrojtjen nga diskriminimi ose duhet bërë ndonjë reference tek ky ligj”.
- Komisioneri ka bërë disa rekomandime lidhur me projekt-ligjin “Kodi i Procedurave Administrative të Republikës së Shqipërisë” për shtimin e një neni të veçantë, ku të formulohet parimi i barazisë dhe mosdiskriminimit, si parime të rëndësishme që duhet të udhëheqin veprimtarinë e çdo organi publik apo subjekti privat që ushtron funksione publike. Shkaqet e mbrojtura nga diskriminimi duhet të jenë në harmoni me parashikimet e nenit 1, të ligjit nr. 10 221, datë 04.02.2010 “Për mbrojtjen nga diskriminimi”.
 - Në kuadër të procesit të integritetit evropian dhe përafrimit të legjislacionit me *acqui communautaire*, në lidhje me barrën e provës kërkohet që për rastet kur kërkesa e paraqitur para organeve publike, por jo vetëm (subjekte private në fushën e punësimit, subjekte private që ofrojnë të mira dhe shërbime për publikun), ka të bëjë me cënimin e parimit të barazisë, kërkohet që barra e provës të zhvendoset. Është propozuar: shtimi i një neni që të rregullojë barrën e provës në çështjet e diskriminimit.
- Komisioneri, ka dërguar rekomandime për marrjen e masave për të luftuar diskriminimin në lidhje me të drejtën për arsimim, në fillimin e vitit shkollor 2014-2015 në sistemin arsimor para-universitar”, si dhe ka ngritur çështje të regjistrimit, shpërndarjes dhe frekuentimit në shkolla, në lidhje me fëmijët rom dhe egjiptian. Në lidhje me punën e fëmijëve, mbetet shumë i lartë numri i fëmijëve (kryesisht romë) që punojnë ose lypin në rrugë dhe që janë objekt i formave më të këqija të shfrytëzimit dhe marginalizimit ekstrem.
- Komisioneri u ka dërguar të gjitha Drejtorive Rajonale Arsimore rekomandim lidhur me marrjen e masave për përmirësimin e situatës së romëve, lidhur me të drejtën për arsimim në sistemin parauniversitar. Konkretisht Komisioneri ka rekomanduar:
 - Zbatimin me efikasitet nga ana e Drejtorive Arsimore Rajonale të udhëzimit të Ministrit të Arsimit Nr. 6, datë 29.03.2006 “Për regjistrimin në shkollë të nxënësve romë që nuk janë të pajisur me certifikatë lindje”, në bashkëpunim të ngushtë me njësitë bazë të qeverisjes vendore, për të bërë të mundur regjistrimin e fëmijëve romë për vitin shkollor 2013-2014, pranë njësive vendore ku ata banojnë pavarësisht nëse ata janë të regjistruar në gjendjen civile. Mos regjistrimi në gjendjen civile i familjeve romë, bën që në momentin e regjistrimit ata të mos kenë mundësi të plotësojnë kushtin për të paraqitur certifikatën e lindjes, mungesë kjo që sjell në mënyrë të tërthortë përjashtimin e fëmijëve romë nga e drejta për t’ arsimuar.
 - Drejtoritë Arsimore Rajonale në përmbushje të detyrimeve që dalin nga Plani Kombëtar i Veprimit të Dekadës së Përfshirjes Rome, 2010-2015, ë zbatojnë dhe monitorojnë të gjitha masat e përcaktuara për sigurimin e teksteve dhe mjeteve shkollore falas për fëmijët romë që ndjekin arsimin e detyruar.

- Drejtoritë Arsimore Rajonale duhet të kujdesen dhe të marrin masat e duhura për të evituar segregimin (veçimin) e fëmijëve romë në zona, shkolla apo klasa të caktuara.
- Drejtoritë Arsimore Rajonale në zbatim të detyrimeve që dalin nga Plani Kombëtar i Veprimit të Dekadës së Përfshirjes Rome, 2010-2015, duhet të zbatojnë dhe monitorojnë të gjitha masat e përcaktuara për të evidentuar numrin e fëmijëve romë në të gjitha nivelet e sistemit arsimor parauniversitar, sipas largësisë së qendrës së banimit me shkollën dhe të bëjnë propozimet pranë institucioneve përgjegjëse për sigurimin e transportit falas për këta fëmijë.
- Drejtoritë Arsimore Rajonale duhet të zbatojnë me përparësi për komunitetin romë edhe udhëzimet e Ministrit të Arsimit dhe Shkencës nr. 29, datë 02.08.2013 *“Për procedurat e ndjekjes së arsimit bazë me kohë të pjeshme”* dhe udhëzimin nr. 31, datë 02.08.2013, *“Për procedurat e ndjekjes së arsimit bazë për nxënësit që nuk kanë ndjekur të paktën dy klasa të arsimit bazë”*.
- Komisioneri, në kuadër të përmirësimit të situatës së komunitetit rom në fushën e arsimit, më datë 06.09.2013 i ka drejtuar një rekomandim Ministrisë së Financave dhe Ministrisë së Arsimit për marrjen e masave urgjente për miratimin e udhëzimit të përbashkët midis Ministrit të Arsimit dhe Shkencës dhe Ministrit të Financave për të siguruar kompensimin e çmimit të teksteve shkollore, për vitin shkollor 2013-2014 në sistemin arsimor parauniversitar.

4. Rekomandime të tjera në kuadër të përmirësimit të situatës së pakicaveve në fushën e arsimit

Në kuadër të projektit me titull *“Për mbrojtjen dhe promovimin e të drejtave të personave të diskriminuar”*, të Komitetit Shqiptar të Helsinkit (KShH) në partneritet me Komisionerin për Mbrojtjen nga Diskriminimi, mbështetur financiarisht nga Zyra e Kooperacionit Zviceran në Tiranë, u zhvilluan sesione informuese, Ditë e Hapur dhe takime me OJF-të, me qëllim rritjen e ndërgjegjësimit për Ligjin *“Për mbrojtjen nga diskriminimi”* dhe zbatimin e tij të plotë nga gjithë aktorët e përcaktuar në ligj. Në Ditët e Hapura, Komisioneri për Mbrojtjen nga Diskriminimi dhe KShH kanë konstatuar problematikat e komuniteteve, në bazë të të cilave, KMD ka dërguar, autoriteteve qendrore dhe vendore përgjegjëse, rekomandime për përmirësimin e situatës për grupet vulnerabël:

- Rekomandim i KM-së dërguar *Drejtorisë Arsimore Rajonale, Lezhë, rekomandim për sjelljen në vëmendje të Udhëzimit të Ministrit të Arsimit Nr. 29 datë 02.08.2013 “Për procedurat e ndjekjes së arsimit bazë me kohë të pjeshme”*, përmbushjen e detyrimeve që dalin nga ligji *“Për sistemin arsimor parauniversitar në R.Sh”*, si dhe zbatimin e detyrimeve që rrjedhin nga Ligji 10221/2010 *“Për Mbrojtjen nga Diskriminimi”*.
- Komisioneri për Mbrojtjen nga Diskriminimi, në vitin 2013 ka shqyrtuar kërkesën e Shoqatës Most, lidhur me kërkesën e 45 prindërve të Komunës Trebisht të Gollobordës, ku kërkohej që fëmijët e tyre të mesonin në gjuhën maqedonase. Komisioneri mbas kryerjes së verifikimeve i ka dërguar rekomandim Zyrës Arsimore Bulqizë, për tu bërë verifikimet dhe vlerësimet lidhur meë plotësimin e kriterëve të përgjithshme për funksionimin e njësive të shkollimit dhe t’ua paraqesin kërkesën e prindërve të nxënësve organeve kompetente.
- Komisioneri me datë 05.09.2013 i ka dërguar të gjitha Drejtorive Rajonale Arsimore të R.SH rekomandim lidhur me për marrjen e masave për të luftuar diskriminimin në lidhje me të drejtën për arsimim, në fillimin e vitit shkollor 2013-

2014 në sistemin arsimor parauniversitar. Lidhur me përmirësimin e situatës së romëve, Komisioneri ka rekomanduar:

- Zbatimin me efikasitet nga ana e Drejtorive Arsimore Rajonale të udhëzimit e Ministrit të Arsimit Nr. 6, datë 29.03.2006 *“Për regjistrimin në shkollë të nxënësve romë që nuk janë të pajisur me certifikatë lindje”*, në bashkëpunim të ngushtë me njësitë bazë të qeverisjes vendore, për të bërë të mundur regjistrimin e fëmijëve romë për vitin shkollor 2013-2014, pranë njësive vendore ku ata banojnë pavarësisht nëse ata janë të regjistruar në gjendjen civile. Mos regjistrimi në gjendjen civile i familjeve romë, bën që në momentin e regjistrimit ata të mos kenë mundësi të plotësojnë kushtin për të paraqitur certifikatën e lindjes, mungesë kjo që sjell në mënyrë të tërthortë përjashtimin e fëmijëve romë nga e drejta për t’ arsimuar.
- Drejtoritë Arsimore Rajonale duhet të zbatojnë dhe monitorojnë të gjitha masat e përcaktuara për sigurimin e teksteve dhe mjeteve shkollore falas për fëmijët romë që ndjekin arsimin e detyruar. Drejtoritë Arsimore Rajonale duhet të kujdesen dhe të marrin masat e duhura për të evituar veçimin dhe segregimin e fëmijëve romë në zona, shkolla apo klasa të caktuara.
- Drejtoritë Arsimore Rajonale në zbatim të detyrimeve që dalin nga Plani Kombëtar i Veprimit të Dekadës së Përfshirjes Rome, 2010-2015, duhet të zbatojnë dhe monitorojnë të gjitha masat e përcaktuara për të evidentuar numrin e fëmijëve romë në të gjitha nivelet e sistemit arsimor parauniversitar, sipas largësisë së qendrës së banimit me shkollën dhe të bëjnë propozimet pranë institucioneve përgjegjëse për sigurimin e transportit falas për këta fëmijë.
- Shumë prej fëmijëve romë mund të gjenden në situatën kur këta fëmijë nuk kanë ndjekur të paktën dy klasa të arsimit bazë. Mjaft e përhapur është edhe situata e braktisjes së shkollës nga ana e nxënësve romë. Për të garantuar të drejtën e fëmijëve dhe të rinjve romë dhe për të siguruar akses të barabartë, Drejtoritë Arsimore Rajonale duhet të zbatojnë me përparësi për komunitetin romë edhe udhëzimet e Ministrit të Arsimit dhe Shkencës nr. 29, datë 02.08.2013 *“Për procedurat e ndjekjes së arsimit bazë me kohë të pjesshme”* dhe udhëzimin nr. 31, datë 02.08.2013, *“Për procedurat e ndjekjes së arsimit bazë për nxënësit që nuk kanë ndjekur të paktën dy klasa të arsimit bazë”*.

Annex 5. Të dhëna mbi pakicat dhe shpërndarja gjeografike (Informacion i paraqitur nga Ministria e Brendshme në vitin 2014⁸).

Pakicat	Bashkia/Komuna
Pakica greke	<p>Gjirokastra</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Komuna Dropulli i Poshtëm- 9.520 banorë 2. Komuna Pogon (6 fshatra) <ul style="list-style-type: none"> • Poliçan - 729 banorë • Skore - 492 banorë • Sopiku - 670 banorë, • Catista- 585 banorë • Hllomo - 410 banorë • Selckë - 180 banorë • Mavrojër – 87 banorë 3. Komuna Çarshova (2 fshatra) <ul style="list-style-type: none"> • Vllapsillotera 245 banorë • Biovizhda- 200 banorë
Pakica greke	<p>Saranda</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bashkia Saranda- 7920 banorë • Bashkia Delvina -2300 banorë • Komuna Dhiver – 724 banorë • Komuna Livadhja -9500 banorë • Komuna Aliko – 8386 banorë • Komuna Mesopotam – 5688 banorë • Komuna Finiq – 5513 banorë • Komuna Ksamil - 4207 banorë • Komuna Xarë – 749 banorë
Pakica greke	<p>Vlora</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Bashkia Selenicë – 100 banorë 2. komuna Qendër Vlorë <ul style="list-style-type: none"> • Fshati Narta- 4200 inhabitants (folës së gjuhës greke të identifikuar si persona që i përkasin pakicës greke) • Fshati Zvërnec - 920 banorë (folës së gjuhës greke të identifikuar si persona që i përkasin pakicës greke)
Pakica greke	<p>Fier</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Bashkia Patos- 100 banorë

⁸ Të dhënat në komunat dhe bashkitë, ish njësitë e qeverisjes vendore, para Reformës Territoriale në Shqipëri.

Pakica greke	Durrës 1.Komuna Rashbull- 30 banorë
Pakica maqedonase	2. Komuna Pustec (Korça) - 5316 banorë 3. Komuna Rashbull (Durrës) - 180 banorë 4. Komuna Sukth (Durrës) – 150 banorë
Pakica serbe	Komuna Libofshë Fier- 324 banorë
Pakica arumune/vllehe	Vlora 1.Bashkia Selenicë- 4000 banorë 2.Komuna Qendër Vlorë <ul style="list-style-type: none"> • Fshati Zvërnec -400 banorë • Fshati Bestrovë- 400 banorë
Pakica arumune/vllehe	DURRËS 1.Bashkia Sukth -120 banorë
Pakica arumune/vllehe	Saranda 1.Komuna Xara – 200 banorë 2.Komuna Ksamil – 7 banorë
Pakica Rome Komuniteti egjiptian	Elbasan 1.Bashkia Elbasan ⁹ -2712 banorë 2. Bashkia Peqin- 340 banorë 3. Bashkia Cërrik- <ul style="list-style-type: none"> • 447 familje të komunitetit egjiptian • 24 familje Rome Numri total i komuniteteve- 1910 4.Bashkia Gramsh -338 persona të komunitetit egjiptian 5. Bashkia Librazhd- 800 persona që i përkasin pakicës Rome 6. Bashkia Prrenjas- 400 persona që i përkasin pakicës Rome
Pakica Rome Komuniteti egjiptian	Fier Komuna Dërmenas- 400 persona që i përkasin pakicës Rome
Pakica Rome Komuniteti egjiptian	Vlora 1. Bashkia Selenicë -80 persona që i përkasin pakicës Rome, si dhe komunitetit egjiptian 2. Komuna Novoselë- 350 persona që i përkasin pakicës

⁹ Të dhënat e paraqitura nga Bashkia Elbasan nuk specifikojnë numrin e secilit komunitet.

	Rome
Pakica Rome Komuniteti egjiptian	Durrës 1. Bashkia Sukth -180 banorë 2. Komuna Rashbull- 70 banorë
Pakica Rome	Lushnja 1. Bashkia Lushnjë 65 familje Rome- 242 banorë 2. Komuna Dushk – 77 familje Rome- 312 persona 3. Komuna Tërbuf - 5 familje Rome- 50 persona 4. Kommuna Golem- 20 familje- 65 persona që i përkasin pakicës Rome 5. Komuna Grabian-230 familje Rome- 910 persona që i përkasin pakicës Rome
Pakica Rome	Berat • Bashkia Berat- 129 familje Rome- 600 persona që i përkasin pakicës Rome • Komuna Otlak -113 familje Rome -850 persona që i përkasin pakicës Rome
Roma	Lezha • Bashkia Lezhë- 83 familje- 500 persona që i përkasin pakicës Rome
Roma	Mamurras 1.Bashkia Mamurras- 23 familje Rome-143 persona 2.Komuna Zheja – 18 familje Rome -110 persona 3. Komuna Adriatik- 5 familje- 32 persona
Komuniteti Boshnjak	Durrës 1.Bashkia Shijak -3500 banorë 2.Commune of Xhafzotaj -1900 banorë